

't Spyckertje

Koninklijke Heemkundige Kring Essen vzw

Karrenmuseum Essen vzw

Secretariaat: HEEMHUIS, Moerkantsebaan 48, 2910 Essen

Koninklijke Heemkundige Kring: +32 3 667.73.90 - heemhuis@skynet.be

Karrenmuseum: +32 3 667.11.42 - info@karrenmuseum.be

Verschijnt driemaandelijks

4de trimester 2013

Afgetekantoor 2910 Essen 1

28ste jaargang n° 4

nummer
4/2013

Leren, lenen en lezen.

Jan Suykerbuyk

39

Website +

Oproep +

Belangrijk bericht.

39

Jan Deckers, aan het woord.

40

Wat een zomer.

41

Een vraag

Veerle Snoeck

42

Nieuwe info:

Den draad en het Kieken.

Rudi Smout

43

Zeg maar ... de uiltjes.

Elly de Bruyn

44

Karrenmuseum onderzocht

350 Vlaamse karren

en wagens.

46

Leren, lenen en lezen

Jaaroverzichtje.

Vorig jaar drukten we 700 Spyckers, die zo goed als allemaal verkocht zijn. Dit jaar drukten we 750 Spyckers. Die zijn allemaal de deur uit.

Sinds een jaar of vier kunnen Essenaren ook kobiecheques gebruiken om De Spycker aan te schaffen. Een zo'n cheque is vijf euro waard. Vorig jaar ontvingen we er 109 (waarde: 545 euro). Dit jaar 132 (660 euro).

Acht lagere scholen bezochten het Gerard Meusenmuseum met een gids.

Op Paasmaandag 2012 bezochten 157 mensen het museum.

Open Monumentendag 2012 was mager: 45 bezoekers. Naar de expo met foto's van Georges Reynsbergen kwamen dit jaar op Open Monumentendag zeker vier keer zo veel mensen kijken.

Ten slotte kwamen 74 heemkundeliefhebbers langs voor een ontlending in de bibliotheek of voor opzoekwerk.

Jan Suykerbuyk,
pr-verantwoordelijke

The image shows a screenshot of the website for the Koninklijke Heemkundige Kring Essen vzw. The website has a green header with the organization's name and contact information. A callout bubble with a white background and black border contains the text: "Breng ook eens een bezoekje aan onze website: heemkundigekringessen.be". The main content area features a navigation menu on the left with buttons for "HOME", "Agenda", "Ons museum", "Publicaties", "UITNODIGING", and "Prikbord". The main text area contains news items, including "Onze Heemkundige Kring", "Het Heemhuis", "Verwezelijkingen", and "Onze boekenstand". There is also a small photo of a woman, identified as the head of staff, Mag Janssens.

Oproep

Aan alle vrijwilligers en leden van de Kon. Heemkundige Kring Essen:

- * We houden je graag op de hoogte van onze activiteiten.
- * We nodigen je graag uit indien je wil helpen bij een bepaalde activiteit.

Om dit zo vlot mogelijk te laten verlopen vragen we je: naam, adres, telefoonnummer, gsm nummer, mailadres door te geven aan het secretariaat van onze kring:

Heemhuis: Moerkantsebaan 48, 2910 Essen, 03 667 73 90, heemhuis@skynet.be

Belangrijk bericht

Heemhuis gesloten van maandag 16 december t.m. 3 januari 2014.

Beste lezer,

In de eerste plaats wil ik van deze gelegenheid gebruikmaken om alle vrijwilligers, bestuurders en werknemers van het Karrenmuseum te bedanken voor hun tomeloze inzet. Alleen dankzij al deze gebundelde krachten kunnen we nu enorm fier terugblikken op een meer dan geslaagd toeristisch seizoen. Niet alleen qua bezoekersaantallen en tevreden reacties, maar vooral, ons museumpark ontpopt zich steeds meer als een vertrouwde locatie waar bezoekers, vrijwilligers, bestuurders en werknemers graag samenkomen. We zijn méér dan een museum.

Achter de schermen werken we hard aan de verdere professionalisering van het Karrenmuseum, waar we anderhalf jaar geleden resoluut voor hebben gekozen. Essentieel daarbij is een goede samenwerking met alle partners. Voor de geledingen binnen het Karrenmuseum is er een duidelijke organisatiestructuur en kan iedereen zijn inbreng doen, met directe partners als de Koninklijke Heemkundige Kring Essen, VVV De Tasberg, De Kiekenhoeve en de gemeente Essen onderhouden we nauwe contacten en ook buiten de (lands)grenzen van Essen proberen we wanneer mogelijk samen te werken. Voorbeelden daarvan zijn de goede contacten met musea in Vlaanderen en Nederland, de deel-

name aan conferenties en opleidingen en de vruchtbare samenwerking met verschillende overheden.

Meer zichtbaar zijn de voorbereidingen voor de start van het toeristisch seizoen in 2014, die nu al in volle gang zijn. We willen daarbij vooral investeren in structurele verbeteringen. Zo brengen onze vrijwilligers detectoren voor de verlichting aan in de gebouwen, worden er nog eens 20 extra tekstborden geplaatst voor individuele bezoekers en proberen we nog voor de winter dakpannen te leggen op het laatste deel van de loods Landbouwvervoer. En wederom, daarbij gaat onze dank uit naar de vrijwilligers die dit mogelijk maken.

Al deze samenwerkingen en initiatieven zijn niet zomaar geschoeid op spontane ingevingen. Integendeel, ze maken deel uit van een beleidsvisie voor langere termijn. Een negenkoppige werkgroep probeert deze visie de komende maanden verder uit te werken en neer te schrijven in het Beleidsplan 2014-2019. Belangrijk daarbij is dat het museum financieel gezond blijft, dat (de presentatie en bewaring van) onze collectie wordt opgewaardeerd en - niet in het minst - dat het Karrenmuseum in 2019 nog steeds een plek is waar u en ik graag komen.

*Jan Deckers, Voorzitter
Karrenmuseum Essen vzw*

Het Karrenmuseum mag terugblikken op een meer dan geslaagde zomer.

De eerste editie van het Graanfeest trok ruim 1.300 belangstellenden en met de Ambachtendag ronden we zelfs de kaap van 2.000 bezoekers!

Buiten deze evenementen en de vertrouwde rondleidingen kwamen in juli en augustus nog eens zo'n 800 individuele bezoekers naar het Karrenmuseum.

Het zomerseizoen sloten we af met een gezellige barbecue voor alle vrijwilligers, bestuurders en medewerkers van het Karrenmuseum en de Koninklijke Heemkundige Kring Essen. Graag bedanken we alle vrijwilligers die er voor het Karrenmuseum extra zonnige zomermaanden van hebben gemaakt!

Een vraag

Eddie Niesten is een gemotiveerde schrijver die al verschillende boeken heeft uitgegeven (o.a. bij het Davidsfonds) zoals: "Goesting in Vlaanderen" (hiermee is hij twee jaar door Vlaanderen gereisd), "Tweemaal oorlog, driemaal honger" en binnenkort: "Uit de keuken van mijn kindertijd". En hij heeft een vraag: hij zou willen samenwerken met andere initiatieven die ons patrimonium diep in het hart dragen. Want hij wil in de richting gaan van een heus "centrum eet- en

drinkcultuur", samen met actieve lokale (Essen en grote omgeving) partners. In dit centrum wil hij vanuit alle mogelijke invalshoeken de lokale, regionale, nationale en internationale eet- en drinkcultuur belichten. Alle mogelijke benaderingen zijn mogelijk, hij denkt aan de mogelijkheid van een informatieruimte, lezingen, tentoonstellingen, kookworkshops, ... Hij heeft een uitgebreide website: www.keukenhistoriestafelpraat.be, die al een idee geeft van zijn uitgebreide kennis en interesse, en hij zoekt dus enthousiaste partners voor zijn initiatief.

Hij is blij met al uw vragen en reacties op zijn gsm nr. 0479/021728 of email-adres eddieniesten@hotmail.com en dankt u daarvoor van harte.

Veerle Snoeck

Nieuwe info: Den draad en het Kieken

We kregen enkele reacties op ons artikel over de elektrische draadversperring en de moord op Henri Duerloo, alias Het Kieken (De Spycker 2012 p.86-114), waardoor we ondermeer nieuwe info verkregen.

Zo lezen we in Hepkema's Courant, Nieuwsblad van Friesland, van 11 juli 1922 dat de Duitser Jan Anton Profitlich door het Antwerpse Hof tot **levenslange dwangarbeid** werd veroordeeld voor de moord op Henri Duerloo.

Dat wisten we niet bij het schrijven van het artikel zodat we het toen moesten laten bij "Profitlich kreeg zeker een gevangenisstraf". Uit dit krantenknipsel halen we tevens dat de drie Nederlandse deserteurs, de gebroeders Breugelmans en Schoonen, die Duerloo in Nederland overvielen en hem over de grens sleurden, door datzelfde Hof bij verstek ter dood werden veroordeeld.

Schoonen zou nog negen andere Belgen aan de Duitse bezetter hebben aangegeven. Deze drie mannen waren naar Duitsland gevlucht.

Jo Orts, een aandachtige lezer van De Spycker, had hetzelfde opgemerkt: zowel in Het Rotterdamsch Nieuwsblad van 11 juli 1922, Het Nieuwsblad van het Noorden van 11 juli 1922, De Rijnbode van 12 juli 1922, De Sumatra Post van 17 augustus 1922, die allen de Antwerpse Le Martin citeerden: "Profitlich veroordeeld tot levenslange dwangarbeid" !

Den draad

Op de website www.theelen.info vonden we nog enkele gegevens over de elektrische draadversperring uit de Nederlandse pers, meestal wel zonder bronvermelding.

Zo zochten de Duitsers op 21 juni 1915 zo'n 200 arbeiders om waarschijnlijk de elektrische leidingen langs de grens aan te leggen (De Zoom).

Krantenknipsel 10.7.1915: "De Duitschers werken hard aan 't plaatsen van geleidingen voor electriciteit langs de grens. Deze geleiding loopt van 't fort Ertbrand, langs Calmphout naar Wildert en zoo verder tot bij Turnhout". De draad zou dus op 10 juli 1915 nog niet operationeel zijn.

Door een aankondiging in De Grondwet van 9 juni 1915 gingen we er in 2011 vanuit dat de elektrische draadversperring in onze streek wellicht voltooid was in mei of begin juni 1915, maar dat blijkt dus niet correct te zijn. Door het kunnen inkijken van enkele krantenuittreksels zouden we met de nodige reserves kunnen concluderen dat dit mogelijks in juli 1915 pas het geval was.

17 juli 1915. "Hedennacht passeerde door de **draadversperring** een honderdtal Belgische vakmannen, meestal metaalbewerkers, die zich bij het Belgische konsulaat melden, om een pas te bekomen, om verder hun reis naar Engeland voort te zetten. Velen dezer werklieden waren werklieden bij de automobiefabriek Minerva uit Antwerpen".

30 juli 1915. "Men meldt uit Eschen en Moerstraten aan de Vlaam-

sche Stem: Heden werd bekend gemaakt, dat de in deze twee gemeenten gelegen grenswachten naar het front zouden terugkeeren. Vier Duitse grenswachten schenen genoeg van de vuurproef gekregen te hebben. Na hunne wapens en patroontaschen te hebben afgelegd, zijn ze **den draad** overgegaan en hebben zich onder de gemeente Nispen laten in-terneeren”.

Maar de complete afwerking van de draad was misschien nog wel later. 16 maart 1916. "Naar wij vernemen, nadert de dubbele Duitse grensversperring over de geheele Nederlandsch-Belgische grens haar voltooiing. Bericht werd, dat de ruimte tusschen de beide draden overal 200 meter is. In afwijking daarvan hebben de Duitschers over de grenslijn Stabroek-Esschen dezen afstand verbreed tot 500 meter. Een boer aldaar werd de keuze gelaten den draad vlak langs zijn huis te doen spannen en Belgisch onderdaan te blijven of zijn hoeve te verlaten en deze tusschen de grenslijn te stellen. Hij koos 't eerste”.

List

We citeren uit een knipsel van 17 maart 1916: "Door de Duitse grens-

wacht te Esschen is de heer Ameels, groothandelaar uit België, doch te Roosendaal verblijvende, over de grens gelokt, gevangen genomen en direct naar Antwerpen vervoerd. De aanleiding hiervan is niet bekend”.

Wij hadden geschreven over een zekere Hervé Ameels. Mogelijks gaat het hier over dezelfde persoon.

Negen dagen later kwam er meer nieuws over zijn aanhouding. Ameels kreeg de boodschap dat een Brussels zakenman hem wilde spreken aan de draad op de grens. Daar aangekomen bleek de zakenrelatie er niet te zijn. Wel kwam een Duitse militair naar hem toe gestapt. Deze Duitser vertelde Ameels dat de bewuste zakenman opgepakt was en in het station in arrest zat. Maar Ameels zou hem telefonisch kunnen contacteren als hij even mee kwam naar het Passenbureau over grens in België. "De heer Ameels, dezen uitleg geloovende, had de onvoorzichtigheid over de grens naar het passenbureau te gaan; sindsdien is hij niet teruggekeerd”.

In één van de volgende Spycker-tjes volgen nog enkele grensincidenten tijdens de Eerste Wereldoorlog.

Rudi Smout

Zeg maar ... de uiltjes

In 2013 zijn er opvallend weinig uilen ter wereld gekomen zo meldt de Steenuilengroep van Natuurpunt. Uilen zijn afhankelijk van de muizenpopulatie, maar die liet het in 2013 afweten door de late vruchtzetting van de bomen én een strenge winter.

Een uil eet elke nacht vier à vijf muizen, een uilennest bestaat uit vier of vijf en dat betekent twin-

tig per nacht of duizend per maand. De uilen beseffen maar al te goed dat dit niet haalbaar is waardoor het broedproces wordt uitgesteld met een dramatisch laag aantal broedgevallen tot gevolg. Vooral de kerkuil, de ransuil en de bosuil zijn de slachtoffers.

In de oudheid worden uilen afgeschilderd als wijs, schrander, meestal in de overtreffende trap, bijna volmaakt.

Op een zonnige middag in augustus meldt een gezelschap dames uit Ekeren zich aan in het Gerard Meeusen museum. Vooraf is besproken: zij zijn vooral in kleding geïnteresseerd, man/vrouw begin twintigste eeuw. Een buitenkansje voor de keuken, de kleedkamer en het winkeltje, daar waar de mannequins smachten naar gezelschap. De 'catwalk' uit die tijd is zeer bescheiden, kleur en geur zijn 'uit den boze'! Alleen bij de adel en 'het Hof' kan de pret niet op: de dames charmeren in zachte tinten en de heren zijn welkom in zwart-wit.

In de 'wandelingen' wordt duidelijk dat de dames-bezoeksters op zoek zijn naar een nieuwe 'outfit' voor een dansgroep. Achter de schermen zoeken zij stoffen (de namen Duitsland en Frankrijk vallen), maken ontwerpen, knippen, naaien dat het een lieve lust is, waarschijnlijk tot in de late uurtjes.

Na een woordje uitleg in de keuken van het museum omarmen zij de platelandsvrouw bij het vuur en bekijken met jagersblik haar man, de boer, details worden door de enige heer in de groep op smart Phone vastgelegd.

Het betere genre, zwart op zwart, wekt matig interesse, mooi maar niet bruikbaar voor het goede doel. Op naar de schrijnen met degelijk én frivool lin-

gerie. Het toeval wil dat de meeste stukken net een sopje gehad hebben en als nieuw geëtaleerd zijn. Met een scherp oog voor details betasten zij de directoires, de lange pijpen afgezet met Franse broderie toveren een brede glimlach 'onder ons'.

Langzaam trekken zij verder naar de hoeden. De collectie wordt met verve besproken, doch de kaper blijkt een 'topper'. Het materiaal, de vorm, de binnenmuts met kant, de hoed danst van hand tot hand met lovend commentaar en toch, nee, zo'n model gaat de nachtrust niet bevorderen.

Met de fotograaf op de voet dalen ze af naar het winkeltje en staren op het trapje al naar de planken met elengoed, de schorten en boezeroenen.

Dichterbij vindt ieder zijn gading: de knopenkaarten, de soutache (garneerband) de losse boorden, het is en blijft verrukkelijk spul!

Gezelligheid kent géén tijd, maar op vrijdagmiddag om 4 uur valt in het gemeentehuis de ene deur na de andere met een klap in het slot. Tenzij de dames er een nachtje van willen maken? Al babbelend dalen zij de trappen af, de penningmeester(es) blijft wachten op haar briefje.

Als de naam van de club wordt gevraagd antwoordt zij, ja zeg maar ... De Uiltjes!

Er is weinig overeenkomst met de mysterieuze vogel van Natuurpunt. Toch vergaat de gedachte niet dat de Uiltjes van vandaag die zo de ogen en oren de kost hebben gegeven, naarstig op zoek zijn naar de gepaste stoffen plus furnituren en tempo, tempo, zij zullen dit jaar zeker slagen in hun opzet!

Veel succes!

Elly de Bruyn

Karrenmuseum onderzoek

350 Vlaamse karren en wagens

Collectiebeheerder Marin Menu trok afgelopen jaar door heel Vlaanderen om de nog bewaarde bespannen karren en wagens te onderzoeken en in beeld te brengen. In zijn zoektocht van West-Vlaanderen tot Limburg registreerde en typologeerde hij zo'n 350 voertuigen.

Voor zijn onderzoek bracht Marin Menu werkbezoeken aan onder meer heemkundig museum De Bothermolen in Keerbergen, het Provinciaal Domein Bulskampveld in Beernem, het Museum voor de Oudere Technieken in Grimbergen, het Centrum Agrarische Geschiedenis in Leuven en openluchtmuseum Bokrijk.

Van elk voertuig registreerde hij de technische kenmerken en maakte hij nieuwe foto's. Al deze gegevens, ruim 90.000(!), hebben inmiddels een plek gekregen in een databank op de website van het Centrum Agrarische Geschiedenis.

Marin begon zijn onderzoek in september 2012 in ons Karrenmuseum

Vlaamse aardkar. (V1987-0013)

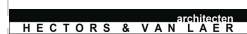
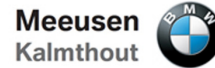

Polderwagen met afneembare zijborden. (524)

zelf en kan een jaar later trots vaststellen dat het Karrenmuseum beschikt over de grootste en meest waardevolle collectie karren en wagens in Vlaanderen. "Wij hebben inderdaad de grootste en meest representatieve collectie voor heel Vlaanderen. Door mijn bezoeken aan andere musea hebben we nu bovendien in kaart kunnen brengen welke types voertuigen nog in onze verzameling ontbreken en waar we die eventueel op termijn nog zouden kunnen bekomen. Het is sowieso bijzonder goed geweest om de contacten met onze collega's opnieuw aan te halen."

Voornaam resultaat van het onderzoek is verder dat Marin nu een terminologie en typologie heeft opgesteld waarmee de karren en wagens kunnen worden ingedeeld en onderscheiden. Een schematisch overzicht hiervan krijgt binnenkort een plaats bij de ingang van het Karrenmuseum in de Rietendakschuur. Het onderzoek 'Inventarisatie en typologering van de bewaarde bespannen voertuigen in Vlaanderen' is mede mogelijk gemaakt door steun van de Vlaamse overheid.

Trotse sponsors van het Karrenmuseum

”Drukwerk aan verlaagd tarief”

Verantwoordelijke uitgever: Koninklijke Heemkundige Kring Essen vzw
Heemhuis
Moerkantsebaan 48
2910 Essen

Afgiftekantoor: 2910 Essen 1
P 706 392

België—Belgique P.B.—PP 2910 ESSEN BC 30355
--

'T SPYCKERTJE
Driemaandelijks tijdschrift van de
Koninklijke Heemkundige Kring Essen vzw

4de trimester 2013

28ste jaargang nr 4

BESTEMMELING:

Indien onbesteld gaarne terugzenden aan: Koninklijke Heemkundige Kring Essen vzw
Moerkantsebaan 48
2910 Essen

Tel. 03/667.73.90 - e-mail: heemhuis@skynet.be
www.heemkundigekringessen.be